

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
22

RYNEK ŚRODKÓW PRODUKCJI I USŁUG DLA ROLNICTWA

stan i perspektywy

ISSN 1231-286X

ANALIZY
RYNKOWE

PAŹDZIERNIK 2002

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Rynek nawozów mineralnych – *A. Zalewski, J. Mieczkowski*
- III. Rynek środków ochrony roślin – *J. Mieczkowski, S. Pruszyński*
- IV. Rynek maszyn rolniczych – *J. Pawlak*
- V. Rynek usług – *A. Klementowski*
- VI. Rynek energii – *J. Pawlak, A. Zalewski*
- VII. Rynek nasion – *T. Oleksiak*
- VIII. Kredyty – *A. Zalewski*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

prof. dr hab. Aldon Zalewski

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 827-24-00

dr Albin Klementowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 420

dr inż. Jan Mieczkowski

• MRiRW •

Tel.: (0·prefiks·22) 623-16-12

dr inż. Tadeusz Oleksiak

• IHAR • Radzików

Tel.: (0·prefiks·22) 796-24-50

prof. dr hab. Jan Pawlak

• IBMER • Warszawa

Tel.: (0·prefiks·22) 849-09-74

• UWM • Olsztyn

Tel.: (0·prefiks·89) 523-36-21

prof. dr hab. Stefan Pruszyński

• IOR • Poznań

Tel.: (0·prefiks·61) 867-92-22

mgr Lucyna Mieszkowska

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 17.09.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w kwietniu 2003 r.

1. Rynek środków produkcji i usług w I połowie 2002 r. funkcjonował w warunkach pogarszającej się koniunktury dla rolnictwa. Zła sytuacja ekonomiczna była wynikiem niekorzystnego układu cen produktów rolnych do cen środków produkcji i usług.

Spadek cen większości produktów rolnych, przy powolnym ale systematycznym wzroście cen środków do produkcji rolnej, doprowadził do niekorzystnego rozwierania się nożyc cen. W konsekwencji środki produkcji relatywnie drożały wobec taniejących produktów rolnych, co wpłynęło na spadek realnych przychodów z produkcji rolnej.

Pogorszenie sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych wpłynęło na obniżenie popytu na środki produkcji i usługi, co zahamowało procesy modernizacyjne. Jest to szczególnie niekorzystne wobec konieczności dostosowania rolnictwa do standardów UE.

2. Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory 2002 r., według wstępnych wyników GUS, wyniosło 88,4 kg NPK na 1 ha użytków rolnych i było o 2,6% niższe niż w 2001 r. Nastąpiło dalsze zmniejszenie zużycia nawozów wapniowych do 89,3 kg CaO na 1 ha użytków rolnych, tj. o 5,2% niższe niż w 2001 r.

Ceny nawozów mineralnych w pierwszym półroczu 2002 r. wzrosły umiarkowanie, o 1,3% w porównaniu do grudnia ubiegłego roku, ale wobec cen produktów rolnych w znacznie większym stopniu.

W 2000 r. na zakup 1 kg NPK trzeba było przeznaczyć równowartość 2,8 kg pszenicy, w 2001 r. – 3,2 kg, podczas gdy w I półroczu 2002 r. aż 3,6 kg. Poprawiły się relacje cen żyta i ziemniaków do cen nawozów mineralnych. Przewiduje się, że zużycie pod zbiory 2003 r. wyniesie prawdopodobnie około 89 kg NPK na 1 ha użytków rolnych.

3. Na podstawie wstępnych szacunków podaż środków ochrony roślin w 2002 r. wyniesie ok. 9200 ton w przeliczeniu na substancję biolo-

gicznie czynną i będzie o ok. 4% wyższa niż w 2001 r. Natomiast zużycie na 1 ha gruntów ornych i sadów kształtuje się na poziomie 0,62 kg.

Średnie ceny środków ochrony roślin w końcu I półrocza br. utrzymywały się na poziomie cen z grudnia 2001 r. Insektycydy podrożały średnio o ok. 2%. W grupie herbicydów i fungicydów odnotowano niewielki spadek cen.

Poprawie uległy relacje cen ziemniaków, a pogorszeniu relacje cen pszenicy do cen środków ochrony roślin. Relacje cen rzepaku i buraków cukrowych do cen preparatów do zwalczania agrofagów w uprawach tych roślin, były zbliżone do relacji z 2001 r.

Asortyment środków ochrony roślin w br. powiększył się dodatkowo o 55 nowozarejestrowanych preparatów. Wzrost liczby dopuszczonych do obrotu i stosowania środków rozłożył się proporcjonalnie na wszystkie grupy.

W 2002 r. przewiduje się zwiększenie zużycia środków ochrony roślin z 0,62 kg do 0,64 kg substancji biologicznie czynnej, w przeliczeniu na 1 ha gruntów ornych i sadów.

4. W pierwszym półroczu 2002 r. utrzymał się niski popyt na środki mechanizacji rolnictwa, aczkolwiek pojawiły się pierwsze objawy ożywienia popytu na niektóre rodzaje maszyn. Na rynku maszyn rolniczych coraz silniej rysują się zmiany popytu na korzyść maszyn zapewniających uzyskiwanie wyższej wydajności i jakości pracy. Liczba sprzedawanych maszyn, liczona w sztukach, na ogół maleje. W pierwszym półroczu 2002 r. nastąpiło jej zmniejszenie, średnio o 2-3% w porównaniu do analogicznego okresu 2001 r. W 2001 r. dostawy ciągników w porównaniu do 2000 r. zmniejszyły się o 45,1%. Na rynku rośnie udział maszyn importowanych fabrycznie nowych. W 2001 r. wyniósł 65,9% w przypadku kombajnów zbożowych, a ciągników 44,3%. Nabywcami droższego sprzętu są obecnie właściciele rozwojowych gospodarstw rodzinnych oraz restrukturyzowanych gospodarstw wielko-

obszarowych, a także przedsiębiorcy świadczący usługi mechanizacyjne. Natomiast rolnicy mniej zamożni kupują tańszy sprzęt używany, pochodzący z gospodarstw dokonujących modernizacji swego wyposażenia. Można się spodziewać utrzymania tych tendencji w przyszłości.

W okresie od czerwca 2001 r. do czerwca 2002 r. ceny maszyn rolniczych wzrosły średnio o 4,5%. W czerwcu 2002 r. relacje cen skupu płodów rolnych do cen maszyn wyraźnie pogorszyły się w porównaniu do stanu z czerwca 2001 r. Także w porównaniu do stanu z grudnia 2001 r. odnotowano pogorszenie relacji cen wszystkich objętych analizą maszyn do cen pszenicy, żywca wieprzowego i mleka. Cena umownego zestawu złożonego z 29 środków mechanizacji rolnictwa wyrażona w decytonach pszenicy wzrosła w okresie od czerwca 2001 r. do czerwca 2002 r. o 23,3%, zaś wyrażona w kilogramach żywca wieprzowego wzrosła o 29,9%, a wyrażona w hektolitrach mleka o 13,7%.

Produkcja maszyn w 2001 r. była średnio o 3,1% większa niż przed rokiem. Natomiast w pierwszym półroczu 2002 r. produkcja (w sztukach) wybranych rodzajów maszyn (w zakładach zatrudniających 50 i więcej pracowników) zmniejszyła się średnio o 2,3% wobec analogicznego okresu 2001 r. W drugiej połowie 2002 r. oraz w 2003 r. należy liczyć się z utrzymaniem się niskiego poziomu produkcji i sprzedaży większości typów maszyn.

5. Obniżył się popyt na usługi dla rolnictwa. Szacunkowo wartość usług rolniczych i transportowych nabytych przez rolników indywidualnych w 2001 r. wyniosła około 1,7 mld zł i obniżyła się o 2% wobec roku poprzedniego. Spadek popytu na usługi wystąpi w roku bieżącym oraz prawdopodobnie w przyszłym. Spadek dotyczy głównie popytu na usługi maszynowe oraz transportowe. Podstawą tego przyczyną jest utrzymująca się od 1996 r. coraz trudniejsza sytuacja dochodowa i ekonomiczna rolnictwa indywidualnego, spowodowana niekorzystnymi relacjami cen produktów rolnych oraz usług i środków produkcji dla rolnictwa.

Liczba zakładów usług maszynowych, transportowych, weterynaryjnych i hodowlanych wzrosła w czerwcu 2002 r. do 20 tys. Równocześnie utrzymuje się rozległa nieformalna sieć usługowa rolników-usługodawców.

Ceny usług rolniczych i transportowych w I półroczu 2002 r. wzrosły wobec I półrocza 2001 r. o 3,2%. Najwyższy był wzrost cen usług inseminacyjnych o 12,8% i weterynaryjnych o 6,1%, a stosunkowo niski – transportowych o 0,7%.

Znacznie obniżyła się opłacalność stosowania usług w I półroczu 2002 r., gdy ceny usług wobec I półrocza 2001 r. wzrosły o 2,8%, a ceny 6 podstawowych produktów rolnych obniżyły się średnio o 7%. Usługi mechaniczne zdrożały wobec produktów roślinnych (z wyjątkiem ziemniaków), a ceny usług weterynaryjnych i inseminacyjnych w stosunku do produktów zwierzęcych.

6. Zmniejszyło się zużycie paliw stałych w rolnictwie, głównie węgla kamiennego, brunatnego i koks. Szacuje się, że w 2002 r. zużycie węgla kamiennego zmniejszy się o około 1% w stosunku do roku poprzedniego. Zużycie paliw gazowych w rolnictwie polskim pozostaje nadal na niskim poziomie i wynosi zaledwie 1,2% ogólnego zużycia energii. W porównaniu ze stanem z 2000 r. zużycie energii elektrycznej w rolnictwie było w 2001 r. o 2,9% niższe. Spadek zużycia energii elektrycznej spowodowany jest wzrostem jej ceny, co w warunkach dekonunktury w rolnictwie wymusza działania oszczędnościowe.

W okresie od czerwca 2001 r. do czerwca 2002 r. wzrost cen był następujący: węgla kamiennego o 7,2%

i energii elektrycznej o 5,7%. Nieznacznie potaniał olej napędowy, a etylina o 2,5%. Główną przyczyną potaniaenia nośników energii pochodzących z przerobu ropy naftowej był względnie niski poziom cen ropy naftowej na rynkach światowych, przy utrzymującej się wysokiej wartości złotego w stosunku do dolara. Nośniki energii podrożały w okresie od czerwca 2001 r. do czerwca 2002 r., w relacji do pszenicy o 22,5%, do żywca wieprzowego o 30,4%, a do mleka o 13,3%.

W drugiej połowie 2002 r. oraz w 2003 r. przewiduje się wzrost cen energii elektrycznej i paliw ciekłych.

7. W roku gospodarczym 2001/02, podobnie jak w całym minionym dziesięcioleciu, przeważały tendencje spadkowe w produkcji materiału siewnego. W następstwie malejącego popytu ze strony rolników, podaż nasion roślin rolniczych była o 11,5% mniejsza niż rok wcześniej. Spośród zbóż najbardziej zmniejszyła się produkcja nasion pszenicy jarej i ozimej. Wzrosła ilość zakwalifikowanych nasion owsa, jęczmienia ozimego i rzepaku ozimego. Zakwalifikowane nasiona roślin motylkowych drobnonasiennych stanowiły tylko 62,3% masy nasion z ubiegłego roku.

Powierzchnia plantacji nasiennej roślin rolniczych w 2002 r. zmniejszyła się w stosunku do 2001 r. o 15%. Powierzchnia plantacji nasiennej zbóż zmniejszyła się o prawie 20%. Nastąpił duży spadek produkcji nasion roślin motylkowych i strączkowych. Natomiast zahamowana została kilkuletnia tendencja spadkowa w produkcji sadzeńników, a powierzchnia plantacji kukurydzy nasiennej wzrosła o 25,5%. Produkcja nasienna traw zmniejszyła się o 15,3% w 2002 r.

Liczba odmian zwiększyła się w 2002 r. do 1037. Po kilku latach wzrosła też liczba odmian ziemniaków. Systematycznie zwiększa się liczba zarejestrowanych odmian zbóż, głównie w wyniku rejestracji odmian zagranicznych. Ich udział w Rejestrze wzrósł do 42%.

Sprzedaż nasion zbóż zmniejszyła się o 10%, a produkcja nasion kwalifikowanych znacznie przewyższała wielkość sprzedaży.

W 2002 r. zmniejszyła się masa wyprodukowanych nasion i powierzchnia plantacji nasiennej warzyw. Wzrosła produkcja nasion warzyw z grupy dyniowatych, psiankowatych i liściowych. Największe spadki odnotowano w produkcji nasion warzyw korzeniowych, kapustnych, rzepowatych i cebulowych. Zmniejszyła się też wielkość produkcji nasion warzyw grubonasiennych, grochów i fasoli.

Wzrosła liczba odmian warzyw i w 2002 r. wyniosła 1383. Odmiany krajowe dominują w Rejestrze roślin strączkowych, grochu i fasoli, a także ogórków.

Niekorzystny jest bilans handlu zagranicznego materiałem siewnym. Import nasion zdecydowanie przewyższa eksport, co dotyczy zarówno roślin uprawnych, jak i warzyw.

8. W 2002 r. wysokość kredytu obrotowego wynosi maksymalnie 371,90 zł na 1 ha użytków rolnych. Oprocentowanie kredytu zostało obniżone do 3,6% w stosunku rocznym. Kredyty inwestycyjne można zaciągnąć w 13 liniach kredytowych, przy oprocentowaniu od 2,5% do 6,25% w skali roku. Ponadto rolnicy dotknięci skutkami klęsk żywiołowych mogą uzyskiwać kredyty o niskim oprocentowaniu na okres do 4 lat na wznowienie produkcji.

SUMMARY

1. In the first half of the year 2002 the market of agricultural inputs was under influence of deteriorating prosperity in agriculture. Unfavourable economic situation of agriculture resulted from adverse relations between the prices of agricultural products and the prices of inputs.

Decline in the prices of majority of agricultural products accompanied with a slow but systematic increase in the prices of agricultural inputs and services led to unfavourable widening of price scissors. In consequence the prices of agricultural inputs became more expensive versus the prices of declining process of agricultural products, which induced decline in agricultural revenue.

Deteriorating situation of the farms led to decline in demand for agricultural inputs and services, which hampered modernisation processes. In the view of the adjustment to European standards such situation is considered very undesirable.

2. According to preliminary data of the Central Statistical Office (CSO), the use of mineral fertilisers under the 2002 crops decreased by 2,6% kg and totalled 88,4 NPK/ha per 1 hectare of agricultural land. The use of lime (CaO) declined further by 5,2% to 89,3 kg NPK per 1 hectare of agricultural land.

Comparing to December 2001, the prices of mineral fertilisers in the first half of the year 2002 moderately increased by 1,3% but in the increase was much higher when compared to the prices of agricultural products.

While in the year 2000 in order to buy 1 kg of NPK it was necessary to sell an equivalent of 2,8 kg wheat and in the year 2001 the ratio increased to 3,2 kg of wheat per 1 kg of NPK and to even 3,6 kg of wheat in the first half of the year 2002. In case of rye and potatoes the ratio improved.

The level of fertiliser use under the harvest of 2003 is expected to total about 89 kg NPK/ha of agricultural land.

3. On the basis of preliminary data the supply of chemicals in the year

2002 is estimated at circa 9200 tons in terms active ingredient, which would be 4% up from the year 2001. The use of chemicals in terms of active ingredient is estimated at 0,62 kg per 1 hectare of arable land and orchards.

At the end of the first half of the current year, average prices of chemicals fluctuated at the level observed in December 2001. While a 2% rise was noted in the group of pesticides, the prices of herbicides and fungicides slightly declined.

The choice of chemicals has widened by 55 newly registered marks in all of the groups.

The use of chemicals in the year 2002 is expected to increase from 0,62 to 0,64 kg of active ingredient per 1 hectare of arable land and orchards.

4. Low level of demand for agricultural machinery kept persisting in the first half of the year 2002. However some indicators of recovery were observed. The market of agricultural machinery shows growing demand for high-efficient machinery, assuring certain quality of work. Nevertheless in the first half of the year 2002 the number of sold items of agricultural machinery declined by 2-3% as compared to the relevant period of the previous year. Compared to the year 2000, the supplies of tractors in the year 2001 almost halved. The market share of brand new imported machinery increases and in the year 2001 amounted to 65,9% in case of combine grain harvesters and to 44,3% in case of agricultural tractors. The buyers of expensive equipment come from dynamic family farms, restructured former state owned farms and contractors providing agricultural services. On the other hand, worse off farmers keep buying second hand equipment coming from modernised farms. Such tendencies are likely to remain in the future.

Over the period of June 2002 – June 2002 the prices of agricultural machinery increased in average by 4,5%. In June 2002 the price ratio of agricultural products being subject to the analysis versus the prices of agricul-

tural machinery remarkably deteriorated in comparison with in June 2001 and December 2001, especially versus wheat, pork, and milk. The price of a set of 29 items of agricultural inputs in terms of DT of wheat increased by 23,3% (June 2001/June 2002); while measured in terms of pork and milk by 29,9 and 13,7% respectively.

The production of agricultural machinery in the year 2001 was in average higher by 3,1% as compared to the previous year. However, over the first half of the current year, the enterprises employing more than 50 staff showed a decline in the number of machinery items produced by 2,3%. Low level of production and sales are likely to remain in the second half of the year 2002 and in the year 2003.

5. In the year 2002 demand for agricultural services declined. Estimated value of agricultural and transportation services purchased by individual farmers in the year 2001 totalled close to 1,7 bill PLN, and was down by 2% from the previous year. Similar tendency is expected this year and further in the year 2003. The decline concerns mainly machinery and transport services. Persisting in farming since 1996 difficult financial situation caused by unfavourable price relations between agricultural products and agricultural services and inputs is the main reason for such situation.

The number contractors providing machinery, transport veterinary and breeding (insemination and breeding animal assessment) services in June 2002 increased to 20 thousand units. Accordingly informal network of farmers-contractors still remain on the market.

The prices of agricultural and transport services in the first half of the year 2002 increased in average by 3,2% as compared to the relevant period of the previous year. The highest increase concerned the prices of insemination (12,8%) and veterinary (6,1%) services. On the other hand the prices of transport services increased by just 0,7%.

In the first half of the year 2002 the profitability of the use of contractors significantly declined. Comparing to

the first half of the year 2001 the prices of the services increased by 2,8% while the prices of 6 basic agricultural products declined in average by 7%. The prices of machinery services in relation to the prices of crop products increased (excluding potatoes). The prices of veterinary and insemination services versus the prices of livestock products also increased.

6. The use of solid fuel in agriculture declined, particularly in case of pit-coal, brown and coking coal. The use of pit-coal in the year 2002 is estimated to decline by 1% as compared to the previous year. The use of gas fuel in Polish agriculture still reminds at a low level (1,2% of total energy use). Comparing to the year 2000 the use of electricity in agriculture in the year 2001 declined by 2,9%. The decline was caused by increase in its prices, which in unfavourable situation in agriculture forces the farmers to make cuts of the costs.

Over the period of June 2001 – June 2002 the prices pit-coal and electricity increased by 7,2 and 5,7% respectively. On the other hand the prices diesel fuel slightly declined, while the prices of gasoline declined by 2,5%. Relatively low level of crude oil prices on the world markets and high exchange rate of PLN against USD were the main reasons causing decline in the prices of the liquid fuels. Relative prices of energy carriers versus the prices of wheat, pork and milk over period of June 2001 – June 2002 increased by respectively 22,5, 30,4 and 13,3%.

The prices of electricity and liquid fuels in the second half of the year 2002 and in the year 2003 are forecast to increase.

7. Similarly to the previous decade, downward tendencies in the production of seed material dominated in the 2001/02 season as well. In response to declining demand from the farmers the supply of seed material decreased by 11,5% as compared to the previous season. Regarding cereals the highest decline was observed in case of wheat (both spring and winter varieties). The supply of certified seeds of oats, winter barley and rape-seed increased, while in case of legumes almost halved (decline by 37,7%).

The area of certified seeds production in the year 2002 declined by 15% as compared to the year 2001. The area of cereal certified seeds production declined by almost 20%. Also the production of certified seeds of legumes was subject to a significant decline. On the other hand a several-year downward tendency in the production of potato seeds was hampered and the area of corn (maize) seed production increased by 25,5%. The production grass seeds declined by 15,3%.

In the year 2002 the number of registered varieties increased to 1037. Following several years of decline the number of potato varieties increased. The number of registered cereal varieties increased on a regular basis (mainly due to registration of foreign

varieties). Their share in the register increased to 42%.

Sales of cereal seeds declined by 10%. Their production remarkably exceeded the volume of sales.

As well the production as the area of seed production of vegetables in the year 2002 declined. Increase was reported in case of ground, solanaceae and leaf vegetables. The highest decline was observed in case of root, cabbage, bulbous and turnip vegetables. The production of seeds declined also in case of legumes, peas and beans.

The number of registered vegetable varieties in the year 2002 increased to 1383. Domestic varieties dominated in the register of pulses, peas, beans and cucumbers.

The balance of foreign trade in seeds reminds unfavourable. The imports of seeds significantly exceeded their exports, which concerns as well field crops as vegetables.

8. Upper limit for short-term credit for the year 2002 was fixed at 371,90 PLN per 1 hectare of agricultural land. The interest rates charged on the credits was lowered to 3,6% per annum. Investment credits are available in 13 lines, with interest rates varying from 2,50 to 6,25% per annum. Moreover the farmers affected with disasters can apply for low-interest credits for recovery of the production, with repayment period of 4 years.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek pasz /12/ • październik 2002,
2. Rynek mięsa /23/ • październik 2002,
3. Rynek drobiu i jaj /22/ • październik 2002,
4. Rynek mleka /23/ • październik 2002,
5. Rynek ziemi rolniczej /5/ • październik 2002,
6. Rynek zbóż /23/ • listopad 2002,
7. Rynek ziemniaka /22/ • listopad 2002,
8. Rynek rzepaku /22/ • listopad 2002,
9. Rynek owoców i warzyw /21/ • listopad 2002,
10. Rynek cukru /22/ • listopad 2002,
11. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002,
12. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /16/ • grudzień 2002,
13. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /23/ • kwiecień 2003.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2002 roku wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
